

Formandens kommentarer til den aktuelle folkekirkelige situation

Fredag d. 13. juni 2025

Årsmøde i Landsforeningen: Her er der inspiration at hente til menighedsrådsarbejdet derhjemme. Her er der et fællesskab om den opgave, som er vores, uanset hvor vi kommer fra. Her er der en vilje til at tale sammen på tværs af landet, og vi får en forståelse for, at menighedsråd kan have meget forskellige vilkår at arbejde ud fra, og at udfordringerne, som vi kaster os over til gavn for kirkelivet lokalt, kan se meget forskellige ud.

Meninger brydes, forskellige perspektiver kommer frem, og vi forsøger at samle os om en retning for foreningens arbejde. Sådan skal et årsmøde være. I år er der herudover en vigtig opgave, som skal løses: Der er valg til Landsforeningens bestyrelse.

Delegeretmødet skal i morgen lørdag d. 14. juni 2025 tage stilling til, hvem der skal lede foreningen i de kommende fire år. I Landsforeningen har vi en forholdsvis stor bestyrelse, og der skal vælges 14 læge og 6 gejstlige medlemmer. På søndag d. 15. juni, når årsmødet er slut, konstituerer den nyvalgte bestyrelse sig og vælger, hvem der skal være formand og næstformænd, og hvem der skal sidde i bestyrelsens forskellige udvalg. Bestyrelsens konstituering gælder for de kommende to år.

Det er en stor kvalitet, at der her i salen sidder menighedsrådsmedlemmer fra øst og vest, fra nord og syd, fra små steder og fra store steder. Vi er ikke enige om alting, og skal ikke være det. Bredden i synspunkter og udgangspunkter er også repræsenteret i bestyrelsen. Jeg plejer at sige, at Landsforeningens bestyrelse med dens lægfolk og gejstlige og dens spredning, når det kommer til geografi og teologi, nok er det bredest sammensatte og mest repræsentative forum i den danske folkekirke. Det er derfor med rette, når der også fra verden omkring os er opmærksomhed på bestyrelsesvalget i Landsforeningen.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sige den afgående bestyrelse tak for godt samarbejde og gode drøftelser. Det er stort arbejde at være bestyrelsesmedlem – at gøre det bedst muligt for menighedsrådene, at tage stilling til en lang række spørgsmål, at repræsentere menighedsrådenes interesser i alle mulige sammenhænge. Jeg ved, at vi alle har det sådan, at vi forvalter vores indflydelse med fokus på at styrke menighedsrådene, og at vi også oplever, at vi er med til at løfte et ansvar til gavn for folkekirken som helhed.

Hvad taler menighedsrådsforeningen om på deres årsmøde? Hvad er tonen i debatten? Vi har en bevågenhed fra andre end os selv på grund af den rolle, som de mere end 1.500 menighedsråd spiller for kirkelivet i alle hjørner af Danmark, og fordi menighedsrådene indtager en helt særlig plads i vores forståelse af folkekirken som en demokratisk styret kirke i et demokratisk styret samfund. Vi menighedsrådsmedlemmer løfter et stort ansvar på vegne af folkekirkens mere end 4 millioner medlemmer og er stillet til ansvar over for den tid, vi lever i, og det samfund, vi er en del af.

Landsforeningen er med til at sætte dagsordenen. Det bliver bemærket af andre, når vi taler åbent om udfordringer i folkekirken, når vi viser forståelse for helheden og kompleksiteten, og når vi afholder os fra bare at kritisere, men også kommer med bud på løsninger.

På årsmødet for fire år siden satte vi emnet tilstedeværelse på dagsordenen. Folkekirkens tilstedeværelse ser forskellig ud forskellige steder i landet og over for forskellige målgrupper. Ressourcerne til at være til stede er også meget forskellige. Vi lykkedes med at etablere en fælles samtale om de forskellige vilkår, men også om vores fælles ansvar for folkekirken.

Samtalen om folkekirkens tilstedeværelse åbnede op for andre vigtige samtaler – om den stigende skævvridning mellem landdistrikterne og vores hastigt voksende byer, om den folkekirkelige udligningsordning og præstefordelingen, om middelalderkirker og om bedre vilkår for menighedsrådenes arbejde.

På årsmøder, medlemsmøder, debatmøder og i distriktsforeningerne har vi delt glæder og sorger med hinanden. Mange steder går det rigtig godt med menighedsrådsarbejdet. Men der er også steder, hvor det bliver for tungt, og hvor der bliver sukket efter hjælp. Vi har drøftet med hinanden, hvordan det kan gøres enklere at være menighedsrådsmedlem, og hvordan vi bedre lykkes med rekrutteringen til menighedsrådsarbejdet.

Jeg noterer mig med glæde, at der i det seneste års tid er blevet rykket på flere dagsordener, som vi har sat fokus på; at medlemmer af Folketinget har bidraget til debatten om menighedsrådenes ansvar for kulturarven og den grønne omstilling og det lokale demokrati; at andre af folkekirkens parter gerne vil være med til at sætte dagsordener til gavn for folkekirken sammen med os; og at Kirkeministeren også er blandt dem, der lytter.

Når kirkeminister Morten Dahlin sidste år satte to vigtige projekter i gang – et om forenkling og bedre vilkår for menighedsrådsarbejdet og et om finansiering af folkekirkens fællesopgaver – så var det ikke mindst på baggrund af det, som har fyldt på vores årsmøder og hos vores medlemmer gennem en længere årrække. Kirkeministeren skal have tak for at vise handlekraft og vilje til at kigge på nogle af de udfordringer, som folkekirken virkelig trænger til, at der bliver kigget på.

Min oplevelse er, at Landsforeningen i kraft af flere års arbejde med disse temaer har været godt forberedt til at gå ind i de projekter, som blev sat i gang. Jeg kan sige, at Landsforeningen har gjort et stort stykke arbejde i projekterne. Det har været en ganske tidskrævende proces for de bestyrelsesmedlemmer og de sekretariatsmedarbejdere, som har været tættest på.

Nu foreligger resultatet af begge projekter i form af to rapporter med anbefalinger, som Kirkeministeren har givet udtryk for, at det videre arbejde vil tage udgangspunkt i. Med hensyn til forenkling og bedre understøttelse af menighedsrådsarbejdet er der indgået en politisk aftale mellem ti af Folketingets partier, som justerer på nogle af anbefalingerne, og som er grundlaget for fremlæggelsen af et lovforslag. Jeg forventer, at et lovforslag snarest bliver offentliggjort.

Lovforslaget kommer naturligvis i høring, og jeg opfordrer alle menighedsråd til at afgive et høringssvar. Det er vigtigt, at I giver jeres mening til kende både om de forslag, som I synes er gode, og de forslag, som I synes er dårlige.

Jeg opfordrer til, at vi ikke kun har vores eget menighedsråd og vores egne erfaringer med menighedsrådsarbejdet i baghovedet, når vi afgiver et høringssvar. Vi skal også overveje, hvad vi tror, der vil være bedst for fremtidens menighedsrådsmedlemmer. Vi skal have dem i tankerne, som gerne skulle have lyst til at gøre en indsats i menighedsrådene i fremtiden. Vi skal have de gode folk i tankerne, som sagde nej, da vi sidste år spurgte, om de kunne have lyst til at stille op til menighedsrådsvalget.

Jeg har været rundt til møder flere steder i landet for at tale om anbefalingerne. I denne måned er der yderligere to møder, arrangeret af distriktsforeninger i Nordjylland og på Vestsjælland. Jeg oplever en appetit på at debattere forslagene, og det er godt. Nogle har den klare holdning, at styregruppens anbefalinger går for langt. Andre argumenterer for, at de foreslåede forandringer slet ikke er gennemgribende nok.

De ti partier har aftalt, at de vil drøfte lovforslaget efter høringsfristen, og inden lovforslaget fremsættes for Folketinget. Da planen er, at en ændret lovgivning om menighedsråd skal være klar til Folketingets åbning i starten af oktober er det meget sandsynligt, at høringsfristen bliver medio august.

Det er langt fra optimalt for menighedsrådene med en høring hen over sommerferien. Menighedsråd træffer beslutninger på møder, som skal indkaldes, så alle har mulighed for at være med, og et lovforslag med lovbemærkninger, som vi forventes at sætte os ind i, er tungt og tidskrævende læsestof. Jeg vil gerne, at vi får drøftet lovforslaget, og min kritik retter sig imod, at processen med stor sandsynlighed kommer til at ærgre mange menighedsråd og skygge for det, der er vigtigere – nemlig indholdet.

Der er i disse år et højt tempo i de politiske processer. Danmark og Europa står over for en række krævende og komplekse dagsordener, som skal håndteres. Udfordringerne er ofte kendetegnet ved, at de ikke kan løses nemt og hver for sig, men at de hænger sammen og kræver, at mange brikker falder på plads. Vores beslutningstagere forventes at handle og skabe forandring.

Som jeg nævnte tidligere, er der også behov for at finde løsninger på folkekirkens område. Ikke mindst den demografiske forandring af Danmark, men også nye forventninger på en række områder gør det nødvendigt at tilpasse rammerne for folkekirkens virke lokalt og på landsplan. Der er ikke tale om forandringer for forandringernes egen skyld, men om at sikre, at folkekirken også i fremtiden har de bedste strukturelle, økonomiske og menneskelige forudsætninger for at stå stærkt.

To store lovforberedende projekter på folkekirkens område på ét år er dog en meget stor mundfuld. Det har det ikke kun været for folkekirkens parter, men også for By-, Land- og Kirkeministeriet. Ministeren havde et ønske om et arbejde, der ikke trak ud i det uendelige, og som inden for forholdsvis kort tid kunne blive omsat til virkelighed. De langvarige betækningsarbejder på folkekirkens område kan meget vel være fortid.

Folkekirkens parter i form af repræsentanter for Landsforeningen, Præsteforeningen, Provsteforeningen, biskopperne, stiftskontorcheferne og kirkefunktionærernes foreninger er blevet inviteret med i arbejdet og har fået indflydelse på resultaterne. På samme måde har vi også del i ansvaret for resultaterne. Det er mit klare indtryk, at det har betydning for støtten til anbefalingerne fra minister og folketing, at folkekirkens parter har taget ansvar i samlet flok.

Repræsentanterne for folkekirkens parter har været underlagt en fortrolighed undervejs i arbejdet, som har forhindret os i at holde vores baglande orienteret i den grad, som kunne være ønskelig, og særligt i arbejdets sidste faser, hvor de endelige anbefalinger er forhandlet på plads, har jeg oplevet det som sårbart, at vi som gruppe har skulle løfte ansvaret på det store fællesskabs vegne.

Det tegner dog godt for fremtiden, at der hos repræsentanterne for folkekirkens parter har været en villighed til at stå sammen til gavn for folkekirken. Ingen har fået det 100 procent, som de gerne ville have det. Anbefalingerne er på nogle punkter udtryk for et godt kompromis på baggrund af mange, mange mødedages samtaler om både de små, nørdede detaljer og de helt overordnede linjer.

Jeg er stolt af de resultater, som Karen Klint og jeg har været med til at forhandle. Anbefalingerne i rapporten om menighedsrådene er ambitiøse skridt i den rigtige retning, og jeg må sige, at jeg glæder mig særligt over, at det ser ud til, at menighedsrådene fremover får mulighed for at organisere sit arbejde mere frit alt efter, hvad der passer bedst lokalt. Det er en mærkesag for Landsforeningen.

En ny menighedsrådslov kommer ikke til at betyde, at menighedsrådene skal sættes uden for indflydelse. Menighedsrådene skal fortsat have ansvaret for kirken og kirkegården, sognets ansatte og sognets økonomi og alle aktiviteterne i kirken og sognegården. Disse elementer er efter min mening helt centrale, og dem står jeg på, hvis det skal være et reelt ansvar, når det i loven hedder, at et menighedsråd er ansvarligt for kirkens liv og vækst lokalt. Også dette reelle ansvar er en mærkesag for Landsforeningen.

Jeg er i arbejdet blevet mødt med den tillid fra de øvrige parter, at jeg som formand for Landsforeningen naturligvis kender til menighedsrådenes forskellige vilkår og udfordringer og holdninger og på den baggrund kan lykkes med at give menighedsrådene en fælles stemme. Jeg håber på den samme tillid fra alle jer til, at jeg selvfølgelig efter bedste evne arbejder for at sikre menighedsrådenes interesser i samarbejdet med folkekirkens øvrige parter, og når vi bliver inviteret til at få indflydelse på lovgivningen på folkekirkens område.

Jeg vil gerne dele med jer, hvordan jeg undervejs har tænkt om arbejdet i projektet om forenkling af menighedsrådsarbejdet. Jeg har tænkt på det som et rum med fire vægge, som sætter grænser for, hvor langt man kan gå. Udfaldet af arbejdet, det gode resultat, har vi skullet finde inden for rummets fire vægge.

Den ene væg, som sætter en ramme, er kommissoriet for arbejdet: Hvad er det, arbejdet handler om? Og hvad er det, arbejdet ikke handler om? Det har ikke været muligt at adressere samtlige af de udfordringer og alt det bøv, som menighedsrådsmedlemmer oplever. Hovedfokus har været på menighedsrådsloven. Det kunne i høj grad give mening at se på menighedsrådsvalget og for eksempel provstiernes og stifternes rolle. Ansvar for kirkens liv og vækst løftes på flere niveauer i folkekirken, og det er ved at være tid til, at opgavefordelingen får et servicetjek og bliver opgraderet med en samlet styrelseslov.

Den anden væg, som sætter en ramme, er, at forenkling – til trods for projektets fængende titel – ikke har været projektets eneste formål. Det har også været vigtigt for styregruppen at inddrage anbefalingerne fra undersøgelsen i 2023 af folkekirkens medarbejderes arbejdsmiljø. Det har været en bunden opgave at skabe et godt fundament for samarbejdet i menighedsrådene og på arbejdspladserne og være med til at begrænse konfliktpotentialer i en organisation med tostrengt ledelse.

Den tredje væg, som sætter en ramme, er det faktum, at forenkling i den offentlige sektor i Danmark anno 2025 ikke betyder, at de høje forventninger forsvinder. Opgaverne og ansvaret går ikke væk, blot fordi man ønsker sig en forenkling. Danskerne har fortsat høje forventninger til folkekirken og til brug af skattemidler og til godt arbejdsmiljø på danske arbejdspladser.

Så hvis der med forenkling menes, at vi, der er menighedsrådsmedlemmer, i mindre grad personligt skal sidde med de tunge administrative opgaver – og det tror jeg er nødvendigt, for at vi i fremtiden kan rekruttere til menighedsrådsarbejdet – ja, så er der jo nogle andre, der skal hjælpe med at løse opgaverne. Der er her, menighedsrådets ansatte kommer ind i billedet, og provstiudvalgene og mulighederne for at samarbejde om opgaveløsningen på tværs mellem nabosogne.

Den fjerde væg, som sætter en grænse for udfaldet af arbejdet, er, at mange parter skal være enige. Det er ikke nogen smørrebrødsseddel, hvor man får alle de madder, man godt kan lide. Et godt resultat er et fælles resultat, for hvis man rejser sig op og går sin vej, løber man den risiko, at hverken minister eller folketing synes, det giver nogen mening at bruge kræfter på den folkekirkelige lovgivning.

Det sker ikke hver dag, at den lovgivningsmæssige ramme for menighedsrådenes arbejde bliver justeret. Men netop nu har vi muligheden for, at der kan ske nogle reelle forbedringer og tilpasninger. Vi har mulighed for at se 10-15 år frem og lægge grunden til, at det også i fremtiden er attraktivt at være valgt og ansat i folkekirken.

Jeg har ved forberedelsen af denne tale spurgt mig selv, om vi ville kunne håndtere en lignende proces igen. Ja, det tror jeg faktisk godt.

For det første fordi vi i Landsforeningen selvfølgelig vil blive ved med at forberede os grundigt på at komme med gode svar på de udfordringer, som menighedsrådene og folkekirken står overfor. Den gode forberedelse ligger i gode drøftelser, som så mange som muligt deltager i. Og den ligger i opdaterede data, erfaringsindsamling og sagkundskab. Og den ligger i ikke at gå solo på alle løsningsforslagene, men være i dialog med andre parter om, hvordan verden ser ud, og hvad der skal til.

For det andet gælder det, at Landsforeningen som interesseorganisation for landets menighedsråd selvfølgelig skal kunne være i stand til at tale med Folketinget om folkekirkens og menighedsrådenes vilkår og være i stand til at sidde med ved bordet, når den til enhver tid siddende kirkeminister inviterer til medindflydelse på områder, som er vigtige for os.

Forholdet mellem stat og kirke er af og til blevet sat på prøve, men ministerium og folkekirke har en fælles interesse i at kunne tale sammen og finde løsninger, og her skal man kunne regne med, at menighedsrådenes forening vil være at finde ved bordet – hvor vi selvfølgelig vil gøre menighedsrådenes perspektiv på tingene gældende.

Der eksisterer et særligt forhold mellem stat og kirke i Danmark. Men det, som efter min mening er det bemærkelsesværdige, det, som det er virkelig vigtigt at tage godt vare på, det er det særlige forhold mellem folk og kirke i Danmark.

Danskerne har mange grunde til at være medlemmer af folkekirken og til at komme i deres lokale kirke eller i andre kirker andre steder i landet; til at blive en del af de fællesskaber og de aktiviteter, som kirkerne tilbyder. Der er danskere, som ofte går til gudstjeneste, og som er fortrolige med kirkens sprog og lyd og uudgrundelighed. Andre er medlemmer uden at slide på kirkebænkene, men de vil gerne bakke op omsorgen for samfundets svageste eller folkekirkens ansvar for kulturarven.

Danskerne engagerer sig i samfundsspørgsmål og i kirke- og foreningslivet, men det sker i stigende grad på måder, som ikke altid passer til den måde, vi er organiseret på. Mange foretrækker at gøre en fokuseret indsats på ét enkelt område eller over for én enkelt målgruppe og har ikke lyst til at forpligte sig til det lange, seje træk i demokratiets maskinrum.

I år ønsker bestyrelsen at sætte gang i en bred debat om demokratiet og det folkelige engagement i folkekirken, fordi medlemmernes engagement er helt afgørende for folkekirken. Senere i dag kommer sognet i forandring på programmet. Forudsætningen for, at vi kan løse vores kirkelige opgave, er bæredygtige enheder, hvor de økonomiske og menneskelige ressourcer er til stede, arbejdspladser, hvor det er attraktivt at være ansat, og hvor man kan tiltrække en præst, når der er en ledig stilling. Og faktisk er udfordringen mange steder mindst lige så stor, når det handler om at besætte en stilling som organist.

Vi skal også tale om menighedsrådsvalget i 2024. Hvad er den rigtige valgform i fremtiden? I har alle erfaringer med, hvordan valget gik hjemme hos jer. Og I kan allerede nu bidrage med jeres erfaringer og synspunkter ved at gå ind på EventBuizz under dokumenter og dette punkt, Formandens kommentarer, og evaluere menighedsrådsvalget.

I sidste uge havde jeg en stærk oplevelse. Sammen med en lille gruppe fra mit menighedsråd var jeg på besøg i Ukraine for at styrke relationen til sognets venskabsmenighed i Kyiv og fortælle dem, at de ikke er glemt. Ukrainerne er trætte og sørger over de mange, som dagligt dør som følge af krigen. Men de er også stædige og kreative og fulde af håb for en bedre fremtid, og de er meget taknemmelige for støtten fra Danmark og den hjælp, som ukrainske flygtninge har fået i Danmark.

På så mange måder har menigheden i Kyiv i deres lille kirke af træ mindre end os og lever langt mere udsat end os. Næsten hver nat ødelægges deres nattesøvn af luftalarmer og ophold i beskyttelsesrum af frygt for de russiske droner og missiler. De midler, der er at lave kirke for og uddele nødhjælp for, har de frivillige i kirken selv samlet ind imellem sig. En kvinde bekymrer sig for sin søn ved fronten; en mand har mistet alt, da han flygtede ude

østfra. Og alligevel har de et stærkt fællesskab. De beder sammen, de græder sammen, og de griner sammen.

Disse mennesker er for mig blevet en påmindelse om, at kirken og troen er et holdepunkt, når alt andet er i fare for at styrte sammen, og hvordan kirkens diakonale arbejde bliver til gavn og glæde for et lokalsamfund og binder et helt nabolag sammen uden skelen til, hvilken kirke folk er medlem af, eller om de overhovedet er medlem af kirken.

At kirkerne i Ukraine i denne svære tid er solidariske og generøse og deler ud af deres hjælp og deres håb til børn og voksne, til de sårede og de traumatiserede og de efterladte, er jeg sikker på, vil få stor betydning for båndet mellem folk og kirke i Ukraine i de kommende generationer og i genopbygningen af landet, når freden og retfærdigheden forhåbentlig igen kan genoprettes.

Jeg ser frem til delegeretmødet i morgen, og jeg tror, at der bliver brug for al den tid, der er sat af til drøftelsen af dagsordenens punkter. Vi har meget at sige hinanden. Lad os derfor også mødes på gangene og bænke os ved bordene her på Nyborg Strand og tale med hinanden om, hvordan vi som menighedsråd bedst tager ansvar for folkekirken, som er så værdifuld for så mange på så mange måder, og hvordan vi bedst giver et levende folkekirkeligt demokrati videre til dem, som kommer efter os.

Jeg glæder mig hvert år til at møde menighedsrådsmedlemmer fra hele landet. Nogle af os ses kun denne ene gang om året. Det er godt at sige "tak for sidst" til jer, som jeg har mødt til møder rundt omkring i landet i året, som er gået. Det er godt at sige "velkommen til" til jer, som er med på årsmøde for første gang. "Tillykke med valget" kan vi sige til rigtig mange her.

Ved menighedsrådsvalget sidste år blev nogle af os genvalgt til at fortsætte arbejdet med en større eller mindre portion erfaring i bagagen. Andre blev valgt for første gang, og I er ved at lære folkekirkens maskinrum at kende. Lad os ranke ryggen og sprede budskabet om det vigtige arbejde, vi gør for vores kirker og vores lokalsamfund. Som menighedsråd er vi med til at sikre kirkernes folkelige og lokale forankring, og at der er plads til forskellighed i folkekirken. Vi er kulturbærere og bærere af fællesskaber og meningsfuldhed.

For mig er det også væsentligt, at kirkens kerneopgave er i centrum for os menighedsråd. Vi skal skabe gode rammer for livet og væksten, for at noget kan gro. Lad os bygge broer og holde døre åbne. Lad os binde hele nabolag og lokalsamfund sammen, der hvor vi er. Lad os se mulighederne i stedet for forhindringerne.

Derfor skal vi, når vi har drøftet de vigtige sager om menighedsrådsvalg og menighedsrådslov og økonomi og rammer og regler også løfte blikket og tale med hinanden om

gudstjenesten og liturgien, gå glad til arbejdet med undervisningen og musikken og kulturarven og de sociale fællesskaber, samarbejde med vores dygtige medarbejdere og se potentialerne i alle vores mange frivillige. Folkekirken er som organisation ikke sat i verden for sin egen skyld; strukturerne skal tjene et formål.

Folkekirkens evne til at være til stede og til at være den bedst mulige kirke også i en tid med forandringer har sine rødder i evangeliet, det eviggyldige budskab om Guds nåde og kærlighed. Kirken lever af ånd og relationer, og af at de gamle fortællinger bliver spejlet i vores liv og virkelighed og bliver givet videre til dem, der ikke har hørt dem før.

God arbejdslyst. Godt årsmøde.

-Anton Pihl